

1969.

X.20.. 15.50 Szl.

Visszhang.

244

- Fálóra moziról, színházról, olvasásról, tanulásról.
- Vendégeink asztalunknál Bársony Andrásné gimnáziumi tanár Katona Ferenc, a Színháztudományi Intézet munkatársa, Kiss János szakmunkás és Rédei Miklósné a XVIII. kerületi Távközlési KTSZ személyzetise, Tarján István szanatóriumi gazdasági vezető. Munkatársaink Asperján György, Gartner Ilona, Nagy Izabella, Nagy Piroska, Nemeskürti István és Varga Annamária.
- Tegnap nyitották meg a Budapesti Művészeti Hetek keretében a Színház Pest-Budán kiállítását. A Krisztina köruti Színház-történeti Múzeumban mi mentünk ezuttal vendégségbe. Kapner Ferenc tudományos munkatárs, a kiállítás rendezője beszélget Gartner Ilonával.
- Érdekes, hangulatos kiállítás nyílt a Színháztudományi Intézetben. Kalauzom, aki segít ~~unk~~ eligazodni az emlékek sokaságában Katona Ferenc, a kiállítás rendezője. Gondolom ez a címszó, hogy Színház Pest-Budán, elég nagy anyagot ölel fel.
- Valójában tényleg nagyon nagy anyagot, ha arra gondolunk, hogy Pest-Budán, vagy legalábbis ennek a városnak a helyén már a rómaiak idejében vált színjátszás, Aquincumban, de mielőtt persze arra rátérnék, hogy ez nem egy folyamatos történeti periódus a rómaiaktól napjainkig, mert közte többszáz év kihagyás is volt, azt szeretném néhány szóval megindokolni, hogy nem egyszerűen archeizálási, régieskedő céllal irtuk úgy ki a kiállítás címét, hogy Színház Pest-Budán, mert így jobban hangzik, hanem azért, mert valóban a pesti és budai színjátszás történetét mutatjuk be; lényegében a két város, pontosabban később 3 város Óbuda, Pest és Buda egyesülését

1873-ig, illetőleg annál egy kicsit tovább, azokig a századfordulókörüli nagy építkezésekig, amelyek lényegében ma is Budapest színházi hálózatának a kialakulását jelentették.

- Ha jól emlékszem ~~188~~ 1790 táján kezdődött el Magyarországon, illetve Pest-Budán a színjátszás.

- A hivatásos magyar színéjszítás, pontosabban ennek a közismert dátuma 1790 október 25-e, amikor is Kelemenék első előadása zajlott le, Simai Kristóf, Igazházi, avagy egy kegyes jó atya c. darabjával. Bár épp ezen a kiállításon egy 5 évvel korábbi szinlapot is bemutatunk, amely Pesten magyar nyelvű előadást hirdet, sőt egy másik szinlap, amit szintén bemutatunk tanúsága szerint ezt meg is tartották és igen nagy sikere volt. 1785-ben zajlott le ez az előadás, ugyancsak Simai Kristófnak egy darabja, amelynek címe a Mesterséges ravaszság. Ezen a színjátszók neve nincs föltüntetve a szinlapon, feltehető, hogy Simai, aki maga piarista tanár volt, saját darabját növendékeivel játszatta el, egyfelől a Reischl-bódnak nevezett budai Duna-parti épületben, másrészt pedig Pesten a Rondellában. Kiállításunkon egyébként és ezt itt külön megkivánom említeni, hogy ellentétben együgyű kiállításainkkal nemcsak a pest-budai magyar színjátszást, hanem nyelvi korlátok nélkül valamennyi színjátszó tevékenységet, ezuttal a német nyelvű színjátszást is bemutatjuk. Ezt azért tesszük elsősorban, mert mint az előbb mondottam kétnyelvű városról lévén szó, a város közönségének fölnevelődésében bizonyos szerepe a német színjátszásnak is volt, amelyet eddig másodranguként kezelt.

- A Vörösnő fogadó, az milyen szerepet töltött be például

a német színjátszásban?

- A Vöröská^{sún} fogadó, együtt a Fehérkereszt fogadóval, egyébként zárójelben megjegyzem, hogy hol voltak ezek a Vörössún fogadó épülete ma is áll, a cégér is rajta van, a Hess András téren a Várban, a Fehérkereszt fogadó pedig restaurált állapotában szintén áll a Batthyány téren. Eza két fogadó volt az első budai színielőadások helye, német vándortársulatok játszottak benne az 1760-as években.

- Arra vonatkozóan vannak emlékek, hogy milyen darabot mutattak be itt?

- Emlékek és adatok vannak, dokumentumok erről sajnos nincsenek, színlap még nem került elő sem a Vörössúnból sem a Fehérkereszt fogadóból.

- Hacker-^{szála}szála, Beleznay kert, Horváth kert, ezek a nevek számunkra rengeteg hangulatot idéznek.

- Hát ezek különböző korszakokban működtek és más funkciókat töltöttek be. Az első pesti kőszínházak, felépülése előtt a Rondella és a Várszínház volt különböző u.n. szálákban, fogadók nagytermében játszottak, ilyen volt a Vörös sún és a Fehérkereszt, meg különböző bódákban, alkalmi, fából épített színházépületekbe, ilyen volt például az ugyancsak előbb említett Reischl bódé, a budai Dunaparton. Hacker-szála, ez későbbi időszakban működik, akkor, vagy Beleznai kert ugyan csak későbbi időszakban működik, már a XIX.század huszas, harmincas éveiben, amikor már kőszínházak vannak Budapesten, ekkor azonban ezek elsősorban nyári színházakként működnek, és bizonyos fokig a kezdődő Nemzeti Színház megnyitása előtti magyar színészek otthonai, miután a kőszínházak a német

a német színészek bírótokában vannak. A Horváth-kert megint egy más periódus. a Horváth-kerti színház, Budai Szinkör, Fővárosi Szinkör, Fővárosi Nyári Szinkör, Budai Nyári Szinkör rengeteg néven működött az évtizedek során,; a Nemzeti Színház megnyitása után épült fel 1843-ban nyitották meg. Ez már az egyre szorosabbá váló két város nyári színháza volt kezdetben német előadásokkal, de már a 60-as években magyar színházi előadásokkal.

- Látok itt egy ismeretlenül makettet, legalább is számomra ismeretlent. Nem is tudtam, hogy valaha a Klauzál téren is állt színház.

- Nem hosszú ideig. Egyébként a Klauzál teret akkoriban még István térnek hívták, ez a multszázad második felében volt, ott épített az István téren ami gkkor jócskán külvárosnak számított Miklósi Gyula Magyar Népszínházat 1872-ben. A színház elég szerény, fából épült épület volt 1878-ban le is bontották.

- Még néhány ilyen elfelejtett színházat

- Ilyen elfelejtett színház, ha szabad ezt a szót használni rá, például az óbudai Kisfaludy Színház, amelyet azért is érdemes kiemelni, mert Óbudán azóta sincs színház, mióta ez a színház lebontásra került.

- Színház színészek nélkül, nehezen elképzelhető, vajon miért nincsenek nagy színészek emlékét őrző anyaguk itt a kiállításon?

- A kérdés teljesen jogos, azonban könnyű rá magyarázatot is adni. Elsősorban az, hogy

témánkul ezuttal a Pest-budai szinjátszó helyek és színházi épületek történetét választottuk, persze ez nem zárná ki azt hogy bemutassunk anyagokat az ezekben az épületekben játszó nagy színész-egyéniségekről is. Hogy ezt mégse tettük, ennek már sokkal gyakorlatibb oka van, azon egyszerű probléma, hogy viszonylag nagyon szűk a helyünk ahhoz, hogy ezt a két témát együttesen mutassuk be.

- Ahogy látom, elég gazdag az anyag, hogy sikerült mindezt összegyűjteni?

- Hát bizony elég hosszas munka előzte meg ezt a kiállítás gyűjtési szempontból, meg kell mondanom , hogy nagyon nagy segítséget kaptunk a Budapesti Történeti Muzeumtól, Szabó Ervin Könyvtártól, Országos Széchenyi Könyvtártól és más gyűjteményektől, ahol értékes anyagok vannak Pest-Buda színház történetére vonatkozóan.

- Például?

- Ilyen például a szekszárdi Déry Balogh Ádám Muezumban található római koturnusos ház is, szobor, amelynek másolatát állitjuk ki ezen a kiállitáson; ez egyike azon kevés magyarországi rómaikori ábrázolásoknak, ahol a szobor öltözékéből kiderül, hogy színészábrázolásról van szó.